

Dodatak za Dalibora Stošića

RADOVAN IVANČEVIĆ

U pretprošlom broju *Života umjetnosti* (50/1991.) objavljen je predgovor, napisan točno prije dvije godine, kada smo se nadali da će se prva samostalna izložba Dalibora Stošića održati iste jeseni u Zagrebu. U povodu njegove izložbe u Galeriji "Račić", otvorene 18.11.1992., objavio sam ga integralno - "stoga što smatram da, unatoč nevoljama, treba ostvariti naumljeno" - dodajući samo kraći nastavak. Smatram da je red, radi kontinuiteta, da taj dodatak objavim i u *Životu umjetnosti*.

Ne odričem se ni teza ni hipoteza u tome "starom" predgovoru, jer ih je vrijeme opravdalo: u međuvremenu je Stošić izlagao u inozemstvu, potvrdio se na izložbama u Parizu i Monacu, pozitivno ocijenjen od kritike i nagrađen, pozvan na iduće izložbe (u Nici i u Švicarskoj, Gstaad I-III, 1993.) i, što je najljepše za umjetnika, osobito kipara, naručena su mu neka djela.

Nekoliko skulptura nastalih u posljednje dvije godine, ostajući uvijek na području problema koje rješava od početka, i koje smo već naznačili, iskazuje trajni rast naboja, iako u dva smjera: prema ekspresionističkoj monumentalnosti i apstraktnom sažimanju. Te dvije tendencije i mogućnosti primjerno se ostvaruju u skulpturama *Bik* i *Opus 22*.

U susretu s bikom - najstarijom kiparskom temom u povijesti čovječanstva, koju pratimo od paleolitske spilje, gdje su bikovi modelirani u žitkoj glini nastambe, preko mezopotamskih i kretskih, sve do djela modernih evropskih kipara poput Picassa, pa i hrvatskih, kao Franješa Mihanovića ili Bakića koji su ostvarili osebujne interpretacije - na prvi je pogled jasno da i Stošićev bik, koliko čvrsto stoji "sa sve četiri na zemlji" (što mu piše i u horoskopu), toliko je pouzdano odmah stao i ostao u hrvatskoj i evropskoj antologiji kiparstva. Nevjerojatna je snaga, a istodobno klasična jasnoća svake komponente u tom, po Stošićevoj navadi, "kompozitnom" djelu, kao što je fascinantno kako se sve sile sabiru i umnožavaju u cjelini. Netom smo to izrekli, priznajemo, dakle, da je uspio materijalom i oblikom iskazati praiskonsku snagu bika, kojom uvijek iznova očarava čovječanstvo svih vremena i prostora: karakterističnu statičnost nabijenu energijom. Potencijalna energija, a ne iskazana u pokretu; napeta opruga kičme koja prijeteći da se izbije u ubodu rogovima, krivulja koju je tako majstorski zabilježio već paleolitski slikar - svojstvena je biku i s njom ga poistovjećujemo.

Ali Stošić ne imitira lik, nego iznova, usporedo, stvara biće. Rekli bismo da je to psihološki portret bika, kad to ne bi zvučalo bizarno i kad ne bi bilo točnije reći fiziološki portret... Stošićev je bik zauvijek zaustavljen, ali tim snažniji što su mu noge (doslovce) salivene od jednog komada. Postolje je od lijevana željeza. Njegovo tijelo sazdano je od nekoliko sraslih gromada drveta napete, ali žive površine. Nasuprot glavi, koju ne rese rogovima, nego prijeteći tupim udarom, rep je opasna i smrtonosna kuka.

D. STOŠIĆ: *Bik*, 1991.-92.

D. STOŠIĆ: *Opus 22*, 1992.

I napokon, sa stražnje su strane položene dvije sjajne metalne kugle, kao asocijacija na izvor neobuzdane rasplodne moći, daleko od naturalizma. Sažeto bi se moglo reći: moćan je ovaj bik!

Organičnost s kojom drvo raste iz metala i s kojom metalni dijelovi izrastaju iz drveta sugestivna je koliko i nepredvidiva. Kao da ih volumen sam izbija na sastavnicama najveće napetosti i sukoba unutrašnjih sila. Uza svu redukciju forme, blago valovita drvena površina tijela toliko je sugestivna te nas mami da je pogladimo rukom, da osjetimo je li živ...

Skulptura Opus 22 trijumf je sažimanja. Na orahovu jezgru, savršene zaglađenosti, ali i napetosti površine, kao oblutak, savršeno naliježe i prijanja polovica metalne ljuske. Sve plodine prirode i sva elementarna bića sažeta su u tome plodu i tome biću i ogledaju se u njemu. Čini nam se da je u toj skulpturi ostvareno ono kozmičko jaje o kojemu su maštali alkemičari.

I Stošićeva je djelatnost srodna alkemiji. I on miješa različite tvari i stvara nove spojeve, traži "kamen mudraca" i nastoji otkriti tajnu po kojoj je svijet sazdan. Za početak, uvjerio nas je da ne treba apsolutizirati Demokrita: ne živi oblik jedne tvari od smrti druge. Zajedno usklađeni oni stvaraju novi život. Život oblika (La vie des formes).

Summary

Radovan Ivančević: "Addition for Dalibor Stošić"

A sculptor Dalibor Stošić, who got positive critiques and awards, has recently proved himself by the exhibition in Paris and Monaco. Also, he has been invited at the next exhibitions at Nice and Gstaad. Several sculptures created in the last two years, express permanent growth of an earlier indicated ardour in two directions: towards the expressionistic monumentality and the abstract summarization. These two tendencies and possibilities have been exemplarily realized in the sculptures "Bull" and "Opus 22".

"Meka" umjetnost u potrazi za "čvrstom rukom"

LJILJANA KOLEŠNIK

Ako pažljivije promotrimo zbivanja na našoj likovnoj sceni u posljednjih nekoliko godina, utvrdit ćemo da se na njoj javlja sve veći broj žena, s nizom vrlo kvalitetnih djela i jasno profiliranim umjetničkim izrazom. Naglašenija prisutnost umjetnica zasad se uglavno čita na kolektivnim izložbama, no valja očekivati da se neće zadržati samo na tome.

Radove njih osam, predstavnica najmlađe generacije, imali smo priliku vidjeti unutar autorske koncepcije Sandre Križić Roban na ovogodišnjem Salonu mladih. To što su odabrane samo žene navelo je određen broj kritičara da izložbu Namjerni dodiri – slučajni odgovori gotovo proglaše feminističkom, što je potpuno neutemeljena kvalifikacija koja zahtijeva da se neke stvari načelno razjasne. Prvo, feminističke umjetnosti u nas nije bilo ni sedamdesetih godina, u vrijeme njezine izrazite ekspanzije na evropskoj i američkoj likovnoj sceni, a danas, u posve izmijenjenoj društvenoj situaciji, ima je još manje. Drugo, jedne od osnovnih pretpostavki za razvoj feminističkog idioma u umjetnosti, jakog političkog pokreta za prava žena, koji i umjetnost instrumentalizira u ime svojih ideoloških ciljeva, kod nas također nije bilo - ni tada ni sada. Povezivati stoga ovu izložbu s feminizmom nema nikakva smisla. Uostalom, i sama se autorica postava, u eksplikaciji svoje koncepcije, distancira od bilo kakve podjele umjetnosti na mušku i žensku te od prijanjanja uz bilo koju polemički obojenu programsku projekciju ženstva. Povodi se isključivo za detekcijom zajedničkog senzibiliteta koji povezuje odabrane radove, a okupljajući ih na jednom mjestu želi provjeriti njegovu izdržljivost u odnosu prema ostalim fenomenima naše likovne scene. Promišljenost s kojom je izbor načinjen, naglašena zaigranost i benignost poruka odabranih djela, ne ostavljaju ni najmanju mogućnost razgovora o zastupanju ikakva radikalnog ideološkog stava što podrazumijeva atribut "feministički". Odluka da na jednom mjestu, u sklopu jedne osobne koncepcije, izlažu samo žene, ne znači ništa – na tisućama izložbi do danas (i danas) izlažu samo muškarci, ali nikome ne bi palo na pamet da to iskoristi kao element diskvalifikacije bilo njihovih radova, bilo autorske ideje koja leži u osnovi svake selekcije. Baviti se stoga eventualnim čitanjem izložbe Namjerni dodiri – slučajni odgovori kao svojevrsna pokušaja getoizacije umjetnosti čini nam se nepotrebnim i deplasiranim.